

Kulturdepartementet
Att: Gunnhild Strand Molle

Vår saksbehandler/tlf.
Jon Holm, +47 22 03 73 95

Vår ref.
13/1823
Deres ref.
13/1010

Oslo,
01.07.2013

Høringsuttalelse til Kulturutredningen 2014

Forskningsrådet takker for invitasjonen til høring av Kulturutredningen 2014. Kulturdepartementet inviterer høringsinstansene til å gi innspill til konkrete punkter og kapitler i utredningen og ber videre om at forslag om tiltak prioriteres.

Forskningsrådet vil knytte noen kommentarer til utvalgets avgrensning av det kulturpolitiske området gjennom innføringen av begrepet 'ytringskultur' (kap. 6). Videre vil vi si noe om hvordan forskning kan bidra til å dekke kunnskapsbehovet innenfor to områder som behandles i utredningen: Vektlegging av kunstnerisk kvalitet i kulturtilbudet (kap. 13) og styrking av kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken (kap. 10). Til slutt vil vi foreslå en prioritering av tiltak innenfor disse områdene på bakgrunn av vår kjennskap til kunnskapsstatus nasjonalt.

Ytringskultur og Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL)

Med lanseringen av begrepet 'ytringskultur' setter Enger-utvalget kulturpolitikken inn i en videre politisk ramme. Forskningsrådet deler utvalgets syn på at kulturpolitikken må forankres i en forståelse av kulturens betydning for samfunnsutviklingen mer generelt. Slik sett er det svært verdifullt og nyttig at utvalget gjennomgår den historiske utviklingen av kulturpolitikken og foreslår begrepet 'ytringskultur' som en avgrensning av kulturpolitikken område. Dette kan selvsagt bestrides, men det er selve diskusjonen om hva som skal være kulturpolitikken berettigelse som er vesentlig.

Slik 'ytringskultur' er definert i Kulturutredningen, er det klare overlapp mot forskningsfeltet som er spent ut i Forskningsrådets 10-årige satsning på forskning om Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL). SAMKUL vil gi kunnskap som kan brukes til å utforme målene for framtidens kulturpolitikk. utfordringene for kulturpolitikken er blant annet knyttet til endringer som følger av digitaliseringen av kulturen og et stadig større kulturelt mangfold i Norge. Disse utfordringene finnes også igjen som forskningstema i SAMKUL. Programmet kan brukes som en ramme for en styrket forskningsinnsats på disse områdene, og vil videre kunne være en plattform for å finansiere mer forskning om betydningen av det lokale kulturlivet som Enger-utvalget mener er kommet tapende ut av Kulturløftet I & II.

Kunstnerisk kvalitet

Kulturutredningen slår fast at kulturens samfunnsverdi forutsetter at kunsten eller det kulturelle uttrykket har kvaliteter som gjør det interessant i seg selv. I dette ligger det, som utvalget understreker, at krav til kunstnerisk kvalitet ikke kan underordnes ønsker om å oppnå ulike typer samfunnsvirkninger (jfr s. 63). utfordringen for de som skal tildele offentlige midler til kulturformål, er imidlertid at det ikke eksisterer omforente kriterier for vurdering av kunstnerisk kvalitet.

Forskningsrådet støtter Enger-utvalgets vurdering av at det er en viktig utfordring for kulturpolitikken å utvikle begreper og metoder for kvalitetsvurdering og å utvikle ordninger som gjør at kvalitetsvurderingene kan inngå som et element i eierstyringen av kulturvirksomheter innenfor ulike kulturfelt (s. 296).

Gjennom sin finansiering av kulturprogrammene i Forskningsrådet har Kulturdepartementet bidratt til utvikling av forskningsbasert kunnskap og kompetanse i forskningsmiljøene som kan være relevant for utvikling av metoder for kvalitetsvurdering i kultursektoren. Særlig programmet Kulturell verdsetting (KULVER, 2008-2012) har hatt fokus på hvordan kulturelle fenomener tilskrives verdi og hvordan kulturell verdi endres, forskyves, overføres og tilegnes. utfordringen framover vil være å anvende denne kunnskapen til å utvikle mer spesifikke metoder for kvalitetsvurdering. Siden det her i stor grad vil dreie seg om å anvende forskningsbasert kunnskap til å løse konkrete utfordringer i kulturforvaltningen, vil oppgaven med å utvikle metoder for kvalitetsvurdering eventuelt inngå som en del av et handlingsrettet program for kultursektorforskning (se under).

Kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken

Kulturpolitikken skal støtte opp om utvikling av kvalitet i kunst og kulturfeltet og om kulturens bidrag til samfunnsutviklingen mer generelt. Mens diskusjonen om yringskultur og om kvalitetsvurderingen handler om å definere og å forstå et bestemt fenomen, blir spørsmålet for kulturpolitikken hvordan et spesifikt kvalitetsmål eller en bestemt samfunnsutvikling mest effektivt kan støttes gjennom bestemte tiltak.

Behovet for å styrke kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken er godt dokumentert gjennom Grund-utvalget og Enger-utvalget. Når det brukes store samfunnsressurser på kultur, må vi forvente at målene for denne satsningen er klare og at vi kan følge med på i hvilken grad målene faktisk nås. Dette krever forskning, både for en kritisk tydeliggjøring av målene og for å kunne fastslå om politikken virker i henhold til målsettingene. I dag er forskningsinnsatsen om virkningene av kulturpolitikken beskjeden og lite koordinert.

NIFU har anslått Kulturdepartementets årlige samlede forskningsinnsats til 132 mill. kroner (2012). Av disse midlene fordeles kun 5% gjennom Forskningsrådet. Størstedelen av forskningsmidlene er knyttet til museumssektoren i regi av Norsk museumsnettverk (64 %) og til Arkivverket og Norsk lokalhistorisk institutt (16 %). Noe forskning finansieres også gjennom Norsk kulturråd. Hovedinntrykket er imidlertid at Kulturdepartementet i realiteten disponerer svært begrensede forskningsressurser som kan benyttes strategisk til utviklingen av kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken.

Prioritering av tiltak

Departementet har bidratt til forskning innenfor det brede sektoransvaret gjennom bevilgninger til Forskningsrådets kulturforskningsprogrammer. En grunnleggende oppbygging av kunnskap, kompetanse og kapasitet, som også har relevans for Kulturdepartementet, bør fortsatt ivaretas av Forskningsrådets programmer. Det er positivt at KUD følger opp det brede sektoransvaret for forskning ved å kanalisere midler til det nye programmet Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL) fra 2013. Dette programmet er viktig for å sikre god forskningskompetanse på kulturfeltet i Norge, og finansieringen kan med fordel styrkes. Videre bør forskning om og for kultursektoren styrkes.

Forskningsrådet anbefaler følgende tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken:

1. Fortsatt satsning på forskning om Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger.
2. Styrking av kulturpolitisk relevant forskning gjennom etablering av en ny handlingsrettet satsing i Forskningsrådet.
3. Stimulere til mer forskning om etablering av normer og praksis for vurdering av kunstnerisk kvalitet. Dette kan eventuelt være en del av en ny handlingsrettet satsing for kultursektorforskning i Forskningsrådet.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Arvid Hallén
Administrerende direktør

Jon Holm
Avdelingsdirektør
Divisjon for vitenskap